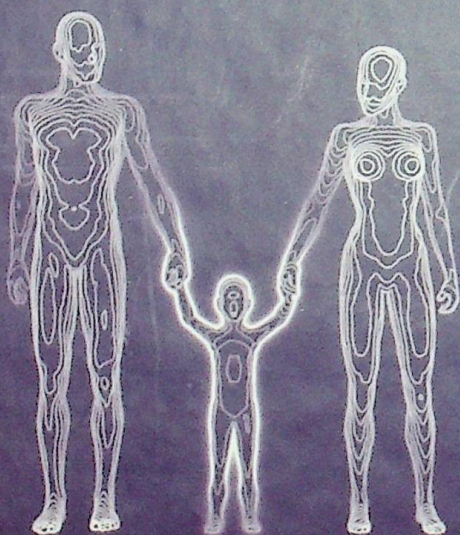

СІМЕЙНА МЕДИЦИНА

у **3** КНИГАХ

За редакцією
професора **О.М. ГИРІНОЇ**,
професора **Л.М. ПАСІЄШВІЛІ**

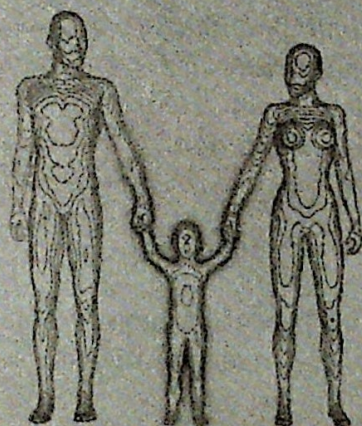
КНИГА **3**

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА.
ПОЛІПРОФІЛЬНІСТЬ ЗАГАЛЬНОЇ
ЛІКАРСЬКОЇ ПРАКТИКИ

МЕДИЦИНА

WWW.MEDPUBLISH.COM.UA

СІМЕЙНА МЕДИЦИНА

у **3** КНИГАХ

За редакцією
професора **О.М. ГІРИНОЇ**,
професора **Л.М. ПАСІЄШВІЛІ**

КНИГА **3**

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА. ПОЛІПРОФІЛЬНІСТЬ ЗАГАЛЬНОЇ ЛІКАРСЬКОЇ ПРАКТИКИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Міністерством освіти і науки України як підручник
для студентів вищих навчальних закладів —
медичних університетів, інститутів й академій

ВИДАНО

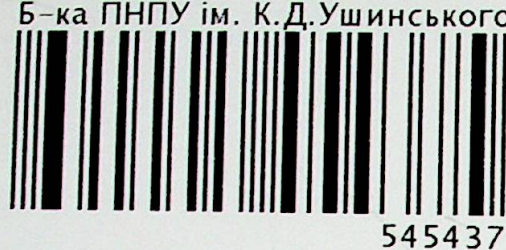
відповідно до Наказу Міністерства охорони здоров'я
України № 502 від 22.06.2010 як національний
підручник для студентів вищих навчальних закладів —
медичних університетів, інститутів й академій

РЕКОМЕНДОВАНО

вченою радою Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця до видання як підручник
«Сімейна медицина» у 3 книгах за редакцією
професора О.М. Гіріної, професора Л.М. Пасієшвілі

Київ
ВСВ «Медицина»
2017

УДК 616.1/4;616.6
ББК 51.1(4 УКР)2я73
С42

Затверджено Міністерством освіти і науки України як підручник для студентів вищих навчальних закладів — медичних університетів, інститутів й академій (лист № 124 від 17.12.2012)

Видано відповідно до Наказу Міністерства охорони здоров'я України № 502 від 22.06.2010 як національний підручник для студентів вищих навчальних закладів — медичних університетів, інститутів й академій

Рекомендовано вченою радою Національного медичного університету імені О.О. Богомольця до видання як підручник «Сімейна медицина» у 3 книгах за редакцією професора О.М. Гиріної, професора Л.М. Пасієшвілі (протокол № 2 від 09.11.2010)

Авторський колектив:

Л.С. Бабінець, П.А. Бездітко, С.А. Бондар, В.І. Величко, Я.І. Венгер, О.О. Воронцов, І.А. Гарагатий, Н.М. Железнякова, А.А. Заздравнов, В.Г. Карпенко, В.С. Коноплицький, В.І. Коростій, В.М. Лісовий, О.Є. Лоскутов, Б.О. Мігенько, А.А. Наліжитий, Л.М. Пасієшвілі, Н.М. Пасієшвілі, Т.М. Пасієшвілі, С.М. Пухлик, І.В. Роженко, О.В. Сняченко, Т.І. Тамм, О.Л. Товажнянська, Т.В. Фролова, В.М. Чернобровий, Н.Д. Чухрієнко, С.Д. Шаповал, О.С. Шевченко

Рецензенти:

Л.Ф. Матюха — доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика;

О.М. Корж — доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри загальної практики — сімейної медицини Харківської медичної академії післядипломної освіти

С42 **Сімейна медицина** : у 3 кн. : підручник. Кн. 3. Спеціальна частина. Поліпрофільність загальної лікарської практики / Л.С. Бабінець, П.А. Бездітко, С.А. Бондар та ін. ; за ред. О.М. Гиріної, Л.М. Пасієшвілі. — К. : ВСВ «Медицина», 2017. — 680 с. + 14 с. кольор. вкл.

ISBN 978-617-505-244-0 (повне збір.)

ISBN 978-617-505-607-3 (Кн. 3)

545437

У підручнику розглянуто аспекти діяльності сімейного лікаря з позицій поліпрофільності загальної лікарської практики. Наведено практичні рекомендації щодо дій сімейного лікаря під час ведення хворих із нозологіями, які розглядаються на етапі первинної медичної допомоги. Викладено клінічну картину, діагностику, особливості лікування та профілактики таких пацієнтів сімейним лікарем у межах його професійної компетенції, регламент взаємодії з лікарями, які надають спеціалізовану допомогу.

Книга написана відповідно до навчальної програми зі спеціальності «Загальна практика — сімейна медицина» та рекомендована як підручник для студентів й інтернів вищих навчальних закладів — медичних університетів, інститутів й академій. Також вона буде корисна сімейним лікарям, терапевтам, педіатрам.

УДК 616.1/4;616.6
ББК 5.1(4УКР)2я73

ISBN 978-617-505-244-0 (повне збір.)
ISBN 978-617-505-607-3 (Кн. 3)

© Л.С. Бабінець, П.А. Бездітко, С.А. Бондар, В.І. Величко, Я.І. Венгер, О.О. Воронцов, І.А. Гарагатий, Н.М. Железнякова, А.А. Заздравнов, В.Г. Карпенко, В.С. Коноплицький, В.І. Коростій, В.М. Лісовий, О.Є. Лоскутов, Б.О. Мігенько, А.А. Наліжитий, Л.М. Пасієшвілі, Н.М. Пасієшвілі, Т.М. Пасієшвілі, С.М. Пухлик, І.В. Роженко, О.В. Сняченко, Т.І. Тамм, О.Л. Товажнянська, Т.В. Фролова, В.М. Чернобровий, Н.Д. Чухрієнко, С.Д. Шаповал, О.С. Шевченко, 2017
© ВСВ «Медицина», оформлення, 2017

Зміст

Список скорочень	8
Розділ 1. Акушерство	10
1.1. Анатомо-фізіологічні особливості організму жінки (В.Г. Карпенко)	10
1.1.1. Анатомія жіночих статевих органів	10
1.1.2. Основні статеві гормони та гормони гіпофіза	10
1.1.3. Діагностика ранніх термінів вагітності	11
1.2. Диспансеризація і допологове ведення вагітних (О.О. Воронцов)	15
1.3. Допологова психопрофілактична підготовка в умовах школи відповідального батьківства (О.О. Воронцов)	24
1.4. Медикаментозна допомога вагітним (О.О. Воронцов)	27
1.5. Ранні гестози (В.Г. Карпенко).....	31
1.5.1. Рідкісні форми ранніх гестозів	34
1.5.2. Лікування ранніх гестозів	35
1.6. Пізні гестози (В.Г. Карпенко)	37
1.7. Післяпологовий період (Л.С. Бабінець).....	42
Розділ 2. Гінекологія (В.Г. Карпенко).....	44
2.1. Пухлини статевих органів	44
2.1.1. Пухлини зовнішніх статевих органів	44
2.1.2. Пухлини піхви	45
2.1.3. Пухлини шийки матки	46
2.2. Дисфункціональні (аномальні) маткові кровотечі	49
2.3. Порушення статевого розвитку дітей і підлітків	53
2.3.1. Затримка статевого дозрівання	55
2.4. Запальні захворювання статевих органів у дівчаток і дівчат-підлітків	57
2.5. Запальні захворювання жіночих статевих органів	59
2.6. Перименопаузальний період	61
2.7. Планування сім'ї (Н.М. Пасієшвілі).....	71
2.7.1. Види контрацепції	71
2.7.2. Актуальні питання планування сім'ї	85
2.7.3. Актуальні питання безплідного шлюбу	87
Розділ 3. Алергологія	90
3.1. Алергійний риніт (Н.М. Железнякова)	93
3.2. Кропив'янка (Н.М. Железнякова).....	96
3.3. Харчова алергія (Н.М. Железнякова).....	97
3.4. Полінози (Т.М. Пасієшвілі)	104
3.4.1. Поліноз у дітей	107
3.5. Фармакотерапія алергійних захворювань (Н.М. Железнякова).....	109
Розділ 4. Дерматологія (С.А. Бондар).....	117
4.1. Піодермії	117
4.1.1. Особливості клінічних форм	117
4.1.2. Лікування і профілактика піодермій	121
4.2. Мікози	122
4.2.1. Кератомікози	122
4.2.2. Псевдомікози	123

4.2.3. Дерматофітії	124
4.2.4. Кандидози	127
4.3. Паразитарні хвороби шкіри (дерматозоонози)	129
4.3.1. Вошивість, або педикульоз	129
4.3.2. Короста	130
4.4. Вірусні дерматози	131
4.4.1. Простий герпес	131
4.4.2. Оперізувальний герпес	132
4.4.3. Бородавки	133
4.5. Алергійні захворювання шкіри	133
4.5.1. Дерматити	133
4.5.2. Екзема	137
4.5.3. Атопічний дерматит	139
4.5.4. Псоріаз	140
4.6. Інфекції, що передаються статевим шляхом (А.А. Наліжитий)	142
4.6.1. Сифіліс	142
Розділ 5. Неврологія (О.Л. Товажнянська).....	149
5.1. Головний біль	149
5.1.1. Первинний головний біль	149
5.1.2. Вторинний головний біль	151
5.1.3. Діагностика головного болю та маршрут пацієнта	151
5.1.4. Лікування головного болю	152
5.2. Гостре порушення мозкового кровообігу	153
5.3. Енцефалопатичний синдром	157
5.4. Пароксизмальні неврологічні стани	160
5.4.1. Епілептичний напад	160
5.4.2. Пароксизмальні стани неепілептичного походження	161
5.5. Синдроми ураження периферичної нервової системи	163
5.6. Неврологічні синдроми, що розвиваються внаслідок соматичної патології	166
Розділ 6. Основи геріатрії та геронтофармакології (А.А. Заздравнов).....	174
Розділ 7. Оториноларингологія (С.М. Пухлик)	184
7.1. Біль у вусі	184
7.1.1. Захворювання, що супроводжуються оталгією	184
7.1.2. Запальні захворювання зовнішнього та середнього вуха	186
7.1.3. Новоутворення зовнішнього слухового ходу і середнього вуха	190
7.2. Біль у горлі (глотці)	190
7.2.1. Захворювання, що супроводжуються болем у горлі	191
7.2.2. Запальні захворювання глотки	192
7.2.3. Злоякісні новоутворення глотки	200
7.2.4. Злоякісні новоутворення гортані	200
7.3. Порушення носового дихання	200
7.3.1. Запальні захворювання носа	201
7.3.2. Запальні захворювання приноскових пазух (синусити)	205
7.3.3. Сторонні тіла порожнини носа	207
7.3.4. Новоутворення носа і носової частини глотки	208
7.3.5. Ураження носової перегородки	209
7.3.6. Гіпертрофія глоткового мигдалика (аденоїди)	210
7.3.7. Травми носа	211
7.3.8. Утруднене дихання через гортань	211

7.4. Кровотеча з носа	215
7.5. Зниження слуху	217
7.5.1. Захворювання, які супроводжуються зниженням слуху	218
7.6. Гнійні виділення з вуха	222
7.6.1. Захворювання, які зумовлюють появу гнійних виділень із вуха	223
7.6.2. Злоякісні новоутворення носа і приносних пазух	224
7.7. Порушення голосу	225
7.8. Гугнявість	227
Розділ 8. Офтальмологія (П.А. Бездітко).....	229
8.1. Аномалії рефракції та акомодациї	229
8.2. Захворювання кон'юнктиви	231
8.2.1. Запальні захворювання кон'юнктиви екзогенної етіології	231
8.2.2. Алергійні кон'юнктивіти	237
8.2.3. Дегенеративно-дистрофічні зміни кон'юнктиви	238
8.2.4. Пухлини кон'юнктиви	239
8.3. Захворювання повік	240
8.3.1. Уроджені аномалії повік	240
8.3.2. Набуті хвороби повік	241
8.3.3. Новоутворення повік	244
8.4. Захворювання сльозових органів	245
8.4.1. Уроджені захворювання сльозових органів	246
8.4.2. Новоутворення сльозових шляхів	246
8.5. Захворювання рогівки	247
8.5.1. Суб'єктивні та об'єктивні симптоми	247
8.5.2. Особливості клінічних форм	248
8.6. Захворювання судинної оболонки	251
8.6.1. Запальні захворювання судинної оболонки	251
8.6.2. Новоутворення судинної оболонки	254
8.7. Захворювання кришталика	255
8.7.1. Уроджена катаракта	255
8.7.2. Набуті порушення прозорості кришталика	256
8.7.3. Зміни положення кришталика	257
8.7.4. Сучасні методи лікування захворювань кришталика	258
8.8. Глаукома	258
8.8.1. Первинна глаукома	259
8.8.2. Вторинна глаукома	265
8.8.3. Уроджена глаукома	266
8.9. Захворювання сітківки	267
8.9.1. Судинні ретинопатії	268
8.9.2. Гострі порушення кровообігу в судинах сітківки	269
8.9.3. Діабетична ретинопатія	272
8.9.4. Ретинальна та хоріоретинальна дегенерація	273
8.9.5. Спадкова дистрофія сітківки	274
8.9.6. Запальні захворювання сітківки	276
8.9.7. Відшарування сітківки	277
8.9.8. Новоутворення сітківки	278
8.9.9. Ураження сітківки у хворих на СНІД	279
8.10. Захворювання зорового нерва	280
8.10.1. Запальні захворювання зорового нерва	281
8.10.2. Токсичні (дистрофічні) ураження зорового нерва	281

8.10.3. Судинні захворювання зорового аналізатора	282
8.10.4. Застійний диск зорового нерва	283
8.10.5. Атрофія зорового нерва	284
8.10.6. Пухлини зорового нерва	285
8.10.7. Аномалії розвитку зорового нерва	285
8.11. Захворювання орбіти	286
8.12. Ушкодження органа зору	288
8.12.1. Механічні травми	288
8.12.2. Опіки органа зору	292
8.12.3. Ураження очей ультрафіолетовим випромінюванням	294
Розділ 9. Педіатрія	296
9.1. Анатомо-фізіологічні особливості доношеного новонародженого та догляд за ним (<i>Я.І. Венгер</i>)	296
9.1.1. Анатомо-фізіологічні особливості дитини в період новонародженості	296
9.1.2. Фізіологічні (транзиторні) стани в період новонародженості	297
9.1.3. Сон новонародженого	305
9.1.4. Первинний огляд дитини лікарем після виписування із родопомічного закладу	305
9.1.5. Догляд за новонародженим	307
9.1.6. Правила гігієни дітей першого року життя	308
9.2. Вигодовування новонароджених (<i>В.І. Величко</i>)	311
9.2.1. Якісний та кількісний склад грудного молока	312
9.2.2. Режим і раціон жінки-годувальниці	313
9.3. Вигодовування дітей першого року життя (<i>І.В. Роженко</i>)	318
9.3.1. Вільне вигодовування	318
9.3.2. Уведення прикорму в разі природного вигодовування	322
9.3.3. Вигодовування передчасно народжених дітей	326
9.3.4. Штучне вигодовування	331
9.3.5. Змішане вигодовування	338
9.4. Харчування дітей віком 1—3 роки (<i>В.І. Величко</i>)	340
9.5. Профілактичні щеплення (<i>Т.В. Фролова</i>)	345
9.5.1. Основи вакцинального процесу	345
9.5.2. Класифікація вакцин	345
9.5.3. Склад сучасних вакцинних препаратів	347
9.5.4. Проведення вакцинації сімейним лікарем. Сучасний Календар щеплень	348
9.5.5. Основні проблемні питання під час проведення профілактичних щеплень	351
Розділ 10. Психіатрія (<i>В.І. Коростій</i>)	353
10.1. Тривожні розлади	353
10.1.1. Фобічні тривожні розлади	355
10.1.2. Інші тривожні розлади	357
10.1.3. Обсесивно-компульсивний розлад	359
10.1.4. Лікування тривожних розладів	361
10.2. Депресія	368
Розділ 11. Фтизіатрія (<i>О.С. Шевченко</i>)	380
11.1. Стратегія боротьби з туберкульозом в Україні та світі	380
11.2. Профілактика туберкульозу	382
11.2.1. Вакцинація	382
11.2.2. Хіміопрофілактика	386
11.2.3. Інфекційний контроль	388
11.2.4. Санітарна профілактика	388

11.3. Виявлення туберкульозу	390
11.3.1. Активне виявлення	390
11.3.2. Пасивне виявлення	396
11.3.3. Діагностика туберкульозу на різних етапах надання медичної допомоги	398
11.3.4. Формулювання діагнозу	402
11.3.5. Необхідні дії лікаря загальної практики/сімейного лікаря щодо виявлення туберкульозу	406
11.4. Лікування туберкульозу	408
11.4.1. Необхідні дії лікаря загальної практики/сімейного лікаря щодо забезпечення лікування туберкульозу	415
Розділ 12. Хірургія	417
12.1. Дитяча хірургія (<i>В.С. Коноплицький</i>)	417
12.1.1. Травматична хвороба	417
12.1.2. Запальні та гнійно-септичні захворювання	421
12.1.3. Гострі і хронічні захворювання травного тракту	428
12.2. Загальна хірургія (<i>Б.О. Мігенько</i>)	440
12.2.1. Рани і ранова інфекція	440
12.2.2. Захворювання грудної залози	446
12.2.3. Захворювання органів грудної і черевної порожнини	451
12.2.4. Невідкладні хірургічні захворювання органів черевної порожнини	486
12.2.5. Гнійна амбулаторна хірургія	507
12.2.6. Доброякісні пухлини	521
12.3. Захворювання магістральних судин (<i>Б.О. Мігенько</i>)	524
12.3.1. Варикозна хвороба нижніх кінцівок	524
12.3.2. Гострий тромбофлебіт поверхневих вен нижніх кінцівок	526
12.3.3. Гострий тромбоз глибоких вен нижніх кінцівок	527
12.3.4. Оклюзійні захворювання магістральних артерій нижніх кінцівок	529
12.3.5. Посттромбофлебітний синдром нижніх кінцівок	532
12.3.6. Тромбоз та емболія нижніх і верхніх периферичних артерій (гостра артеріальна недостатність)	534
12.3.7. Гостра емболія і тромбоз мезентеріальних судин (гостра мезентеріальна недостатність)	536
12.4. Проктологія (<i>Т.І. Тамм</i>)	538
12.4.1. Гострі та хронічні проктологічні захворювання	538
12.4.2. Діарейно-запальний синдром	549
12.4.3. Синдром випадання прямої кишки	555
12.5. Термічні та хімічні ураження (<i>С.Д. Шаповал</i>)	557
12.5.1. Термічні опіки	558
12.5.2. Хімічні опіки	562
12.5.3. Ураження електричним струмом	564
12.5.4. Холодова травма	568
12.6. Травматологія та ортопедія (<i>О.Є. Лоскутов</i>)	574
12.6.1. Гострі ушкодження кісток і суглобів	574
12.6.2. Хронічні ураження кісток і суглобів	590
12.7. Урологія (<i>В.М. Лісовий, І.А. Гарагатий</i>)	601
12.7.1. Дизурічні розлади, нетримання сечі	601
12.7.2. Основні інфекційно-запальні хвороби сечостатевої системи	604
12.7.3. Збільшення передміхурової залози	612
12.7.4. Надання невідкладної допомоги при урологічних захворюваннях	617
Додатки	628